

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۵۸۶۵

۱

۱
۲۴

فون

فقه الاداره (۲)

فقه الانتخاب

سیدصمصام الدین قوامی

www.ketab.ir

زمستان ۱۳۹۴

قوامی، سیدصمصام‌الدین، ۱۳۳۴-

فقه‌الاداره/ سیدصمصام‌الدین قوامی - قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه؛ بنیاد فقهی مدیریت اسلامی، ۱۳۹۱.

ج. (پژوهشگاه حوزه و دانشگاه: ۲۲۷ و ۳۲۶: مدیریت: ۱۰ و ۲۲)

ISBN: 978-600-5486-73-5 (ج ۱)

بها: ۸۰۰۰۰ ریال

ISBN: 978-600-298-103-5 (ج ۲)

بها: ۱۲۵۰۰۰ ریال

ISBN: 978-600-298-104-2 (دوره ۲ جلدی)

فهرست‌نویسی براساس اطلاعات فیبا.

کتابنامه ج ۲: ص [۲۹۳]-۲۹۹؛ همچنین به صورت زیرنویس.

نمایه

مندرجات: ج ۱: چیستی و کلیات. ج ۲: فقه‌الانتخاب.

۱. مدیریت (فقه). ۲. مدیریت (اسلام). الف. پژوهشگاه حوزه و دانشگاه. ب. بنیاد فقهی مدیریت اسلامی.

ج. عنوان

۲۹۷/۳۴۲

BP ۱۹۸/۱۳۶۹ ۱۳۹۱

۲۹۵۱۷۳۰

شماره کتابتاریخی ملی

فقه‌الاداره (۲): فقه‌الانتخاب

مؤلف: سیدصمصام‌الدین قوامی

ویراستار: سعیدرضا علی‌عسکری

ناشر: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه

ناشر همکار: بنیاد فقهی مدیریت اسلامی

صفحه‌آرایی: اعتصام

چاپ اول: زمستان ۱۳۹۴

تعداد: ۱۰۰۰ نسخه

لیتوگرافی: سعیدی

چاپ: قم - سبحان

قیمت: ۱۲۵۰۰ تومان

کلیه حقوق برای ناشران محفوظ و نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است.

قم: ابتدای شهرک پردیسان، بلوار دانشگاه، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، تلفن: ۰۲۵-۳۲۱۱۱۱۰۰ (انتشارات: ۳۲۱۱۱۳۰۰) شماره:

۰۲۱-۶۶۴۰۲۶۰۰ تلفن: ۳۷۱۸۵-۳۱۵۱ • تهران: خ انقلاب، بین وصال و قدس، نیش کوی آسکو، تلفن: ۰۲۱-۶۶۴۰۲۶۰۰

Website: www.rihu.ac.ir

Email: info@rihu.ac.ir

www.ketab.ir/rihu

فروش اینترنتی:

قم: بلوار امین، کوچه ۸، کوی اسحاقی، پلاک ۶۲، بنیاد فقهی مدیریت اسلامی، تلفکس: ۰۲۵-۳۲۶۱۶۷۹۷

Website: www.fim.ir

Email: nakhl-e-shahdad@yahoo.com

سخن ناشران

تبیین و توسعه انقلاب اسلامی، به منظور رسیدن به تمدن اسلامی، نیازمند علمی برخاسته از منابع و حیاتی است و اگر حوزه‌های علمیه و دانشگاه‌ها بخواهند در گستره تاریخی و افق پیش روی نقش مؤثری در توسعه دانش جهانی ایفا کنند، نخست باید علمی برخاسته از منابع دینی را پی افکنند و آنگاه با تالیف و تبیین آن پردازند و بدان عمل کنند.

مدیریت به عنوان علمی کاربردی مفید و تأثیرگذار در عرصه اجتماعی با موضوع سازمانی، از جمله مهم‌ترین و ضروری‌ترین علوم به شمار می‌رود. از این رو، به عنوان علمی که در تمام شئون جمعی زندگی انسان‌ها حضور دارد، نیازمند اسلامی شدن است.

از میان اصیل‌ترین و مطمئن‌ترین روش‌های دست‌یابی به علم دینی، روش اجتهادی است که با سابقه دیرینه خود، راهی مطمئن پیش روی فهم منابع دینی می‌گذارد.

اثر حاضر دومین اثر در باب معرفی و ماهیت «فقه‌الاداره» است که به همت استاد گرانقدر، حجت‌الاسلام والمسلمین سیدصمصام‌الدین قوامی نگاشته شده است. این کتاب حاصل بخشی از درس خارج فقه‌الاداره ایشان در سال ۱۳۸۷ است که در قالب طرح پژوهشی در گروه مدیریت پژوهشگاه حوزه و دانشگاه به ثمر رسیده و تقدیم علاقه‌مندان می‌گردد.

خداوند را شاکریم که تحت عنایت حضرت ولی عصر علیه السلام مطالب ارائه‌شده در جمع طلاب و با مشارکت «پژوهشگاه حوزه و دانشگاه» و «بنیاد فقهی مدیریت اسلامی» که یکی از اهداف خود را تولید این‌گونه آثار قرار داده‌اند، جلد دوم فقه‌الاداره با عنوان فقه الانتخاب به زیور طبع آراسته شده و در اختیار علاقه‌مندان قرار می‌گیرد.

این اثر به عنوان کمک‌درسی برای دانشجویان رشته‌های «علوم سیاسی» و «مدیریت» در مقطع دکترا و نیز دیگر علاقه‌مندان به مطالعات علوم اسلامی و اداری تهیه شده است. امیدواریم استادان و صاحب‌نظران ارجمند با راهنمایی‌های مشفقانه خود ما را در جهت رشد و ارتقای سطح علمی پژوهش‌ها و عرضه هرچه بهتر کتاب‌ها و تدوین دیگر آثار مورد نیاز جامعه علمی یاری فرمایند.

در پایان، بر خود فرض می‌دانیم که از مؤلف گرامی اثر، جناب حجت‌الاسلام والمسلمین قوامی و نیز ارزیاب محترم طرح حضرت آیت‌الله قربانعلی درّی نجف‌آبادی که با نظرهای علمی خود رغنای این کتاب افزودند سپاسگزاری نماییم.

بنیاد فقهی مدیریت اسلامی

پژرشگاه حور و انشگاه

فهرست اجمالی

۱	اشاره
۳	پیش‌گفتار
۵	مقدمه

بخش اول: کلیات

۹	فصل اول: روش‌شناسی
۲۱	فصل دوم: مباحث آکادمیک انتخاب و گزینش

بخش دوم: آبره‌شناسی

۳۱	فصل اول: الفاظ بهسازی
۶۱	فصل دوم: الفاظ به‌گزینی
۹۱	فصل سوم: الفاظ بکارگماری
۱۲۹	فصل چهارم: الفاظ بکارگیری
۱۵۶	جمع‌بندی واژگان گزینشی

بخش سوم: بهسازی

۱۶۱	مقدمه
۱۶۵	فصل اول: آغاز از طفولیت (حتی پیش از آن)
۱۶۹	فصل دوم: استعدادسنجی
۱۷۹	فصل سوم: آزمون‌های مکرر و هدفمند
۱۸۵	فصل چهارم: امتنان و حمایت دائمی
۱۹۵	فصل پنجم: محبوب‌سازی روشمند
۲۰۷	جمع‌بندی اصطلاح

بخش چهارم: به‌گزینی

۲۱۱	مقدمه
۲۱۳	فصل اول: گزینش اصلح
۲۲۹	فصل دوم: حکم شرع در گزینش اصلح
۲۴۳	فصل سوم: سؤال و جواب

بخش پنجم: نظریه و نظام

۲۵۹	مقدمه
۲۶۱	فصل اول: نظرات
۲۷۳	فصل دوم: نظریه
۲۸۳	فصل سوم: نامات
۲۹۲	خاتمه
۲۹۳	منابع و مأخذ

فهرست تفصیلی

۱	اشاره
۳	پیش‌گفتار
۵	مقدمه

بخش اول: کلیات

۹	فصل اول: روش‌شناسی
۹	۱. فقه‌اللغه
۱۱	۲. فقه‌القرآن
۱۲	۳. فقه‌الحديث
۱۵	۴. فقه‌السیره
۱۸	۵. فقه‌الاداره
۱۹	مزایای این روش‌شناسی

۲۱	فصل دوم: مباحث آکادمیک انتخاب و‌گزینش
۲۱	مدیریت منابع انسانی
۲۲	ماهیت مدیریت منابع انسانی
۲۳	اهداف مدیریت منابع انسانی
۲۳	وظایف مدیریت منابع انسانی
۲۳	مراحل مدیریت منابع انسانی
۲۴	الف) مرحله فرایند‌گزینش: (قبل از آموزش)
۲۴	ب) مرحله فرایند آموزش
۲۴	ج) مراحل مدیریت منابع انسانی (بعد از آموزش)
۲۵	گزینش در مدیریت آکادمیک
۲۵	تعریف گزینش

۲۵	مراحل فرایند گزینش
۲۶	آموزش در مدیریت آکادمیک
۲۶	تعریف آموزش
۲۷	اهداف و دلایل منطقی آموزش
۲۷	مراحل مختلف فرایند آموزش
۲۷	کادرسازی
۲۷	کادرسازی نقطه تلاقی میان فرایند گزینش و فرایند آموزش
۲۸	جمع‌بندی

بخش دوم: واژه‌شناسی

۳۱	فصل اول الفاظ بهسازی
۳۱	۱.۱. طناء
۳۱	فقہ اللغه
۳۲	فقہ القرآن
۳۴	فقہ الحدیث
۳۶	فقہ السیره
۳۶	الف) سیره معصومان
۳۷	ب) سیره متشرعه
۳۸	ج) سیره عقلا
۳۸	فقہ الاداره
۳۹	۲. اصطفاء
۳۹	فقہ اللغه
۴۰	فقہ القرآن
۴۲	فقہ الحدیث
۴۴	فقہ السیره
۴۴	الف) سیره معصومین
۴۶	ب) سیره متشرعه
۴۶	ج) سیره عقلا
۴۷	فقہ الاداره
۴۸	۳. اخلاص و استخلاص
۴۸	فقہ اللغه
۵۰	فقہ القرآن
۵۱	فقہ الحدیث
۵۴	فقہ السیره
۵۴	الف) سیره معصومان (علیهم السلام)

٥٤ (ب) سيره متشرعه
٥٤ (ج) سيره عقلا
٥٧ فقه الاداره
٦١ فصل دوم: الفاظ به گزینی
٦١ ١. انتخاب
٦١ فقه اللغة
٦٢ فقه القرآن
٦٢ فقه الحديث
٦٣ فقه السيره
٦٤ (الف) سيره متشرعه
٦٥ (ب) سيره عقلا
٦٦ فقه الاداره
٦٦ ٢. اختيار
٦٦ فقه اللغة
٧٠ فقه القرآن
٧١ فقه الحديث
٧٤ فقه السيره
٧٤ (الف) سيره معصومان <small>عليهم السلام</small>
٧٥ (ب) سيرة متشرعه
٧٦ (ج) سيرة عقلا
٧٦ فقه الاداره
٨٣ ٤. اجتناء
٨٣ فقه اللغة
٨٤ فقه القرآن
٨٥ فقه الحديث
٨٦ فقه السيره
٨٦ (الف) سيره معصومان <small>عليهم السلام</small>
٨٨ (ب) سيره متشرعه
٨٨ (ج) سيره عقلا
٨٩ فقه الاداره
٩١ فصل سوم: الفاظ بکارگماری
٩١ ١. جعل
٩١ فقه اللغة
٩٢ فقه القرآن
٩٣ فقه السيره

۹۳	الف) سيره معصومان (عليهم السلام).....
۹۵	ب) سيره متشرعه.....
۹۷	ج) سيره عقلاء.....
۹۸	فقه الاداره.....
۹۹	۲. نصب.....
۹۹	فقه اللغه.....
۱۰۱	فقه القرآن.....
۱۰۳	فقه الحديث.....
۱۰۳	فقه السيره.....
۱۰۳	الف) سيره معصومان (عليهم السلام).....
۱۰۴	ب) سيره متشرعه.....
۱۰۹	ج) سيره عقلاء.....
۱۰۹	فقه الاداره.....
۱۱۱	۳. تمكين.....
۱۱۱	فقه اللغه.....
۱۱۲	فقه القرآن.....
۱۱۴	فقه الحديث.....
۱۱۵	فقه الاداره.....
۱۱۶	۴. بعث.....
۱۱۶	فقه اللغه.....
۱۱۷	فقه القرآن.....
۱۱۸	فقه الحديث.....
۱۲۳	فقه السيره.....
۱۲۳	الف) سيره معصومان (عليهم السلام).....
۱۲۶	ب) سيره متشرعه.....
۱۲۶	ج) سيره عقلاء.....
۱۲۶	فقه الاداره.....
۱۲۹	فصل چهارم: الفاظ بکارگیری.....
۱۲۹	۱. استیجار.....
۱۲۹	فقه اللغه.....
۱۳۰	فقه القرآن.....
۱۳۱	فقه الحديث.....
۱۳۴	فقه السيره.....
۱۳۴	الف) سيره معصومان (عليهم السلام).....
۱۳۵	ب) سيره متشرعه.....

۱۳۵	ج) سیره عقلا
۱۳۶	فقه الاداره
۱۳۷	۲. استعمار
۱۳۷	فقه اللغة
۱۳۸	فقه القرآن
۱۴۱	فقه الحديث
۱۴۲	فقه السيره
۱۴۳	فقه الاداره
۱۴۳	۳. استعمال
۱۴۳	فقه اللغة
۱۴۴	فقه القرآن
۱۴۵	فقه الحديث
۱۴۵	فقه السيره
۱۴۵	الف) سيره معصومان <small>عليهم السلام</small>
۱۴۶	ب) سيره متشرعه
۱۴۶	ج) سيره عقلا
۱۴۷	فقه الاداره
۱۴۷	۴. ولايت
۱۴۷	فقه اللغة
۱۵۰	فقه القرآن
۱۵۱	فقه الحديث
۱۵۲	فقه السيره
۱۵۲	الف) سيره معصومان <small>عليهم السلام</small> و متشرعه
۱۵۴	ب) سيره عقلا
۱۵۴	فقه الاداره
۱۵۶	جمع بندي وازگان گزینشی

بخش سوم: بهسازی

۱۶۱	مقدمه
۱۶۱	اصطناع
۱۶۳	مراحل اصطناع
۱۶۵	فصل اول: آغاز از طقولیت (حتی پیش از آن)
۱۶۵	فقه القرآن
۱۶۶	فقه الحديث
۱۶۷	فقه السيره

۱۶۷	فقه الاداره
۱۶۹	فصل دوم: استعدادسنجی
۱۶۹	فقه اللغه
۱۷۱	فقه القرآن
۱۷۲	فقه الحديث
۱۷۳	اخبار مربوط به استعدادیابی
۱۷۶	احکام اولاد
۱۷۶	فقه الاداره
۱۷۹	فصل سوم: آزمون های مکرر و هدفمند
۱۷۹	فقه اللغه
۱۸۰	فقه القرآن
۱۸۳	فقه الحديث
۱۸۳	فقه السيره
۱۸۴	فقه الاداره
۱۸۵	فصل چهارم: ارتقاء و حمایت دائمی
۱۸۵	فقه اللغه
۱۸۷	فقه القرآن
۱۹۰	فقه الحديث
۱۹۳	فقه السيره
۱۹۳	الف) سيره معصومان (علیهم السلام) و متشرعه
۱۹۳	ب) سيره عقلا
۱۹۴	فقه الاداره
۱۹۵	فصل پنجم: محبوب سازی روشمند
۱۹۵	فقه اللغه
۱۹۵	فقه القرآن
۲۰۰	فقه الحديث
۲۰۰	فقه السيره
۲۰۲	شمایل و کلیات اخلاق پیامبر (صلی الله علیه و آله)
۲۰۷	فقه الاداره
۲۰۷	جمع بندی اصطناع

بخش چهارم: به گزینی

۲۱۱	مقدمه
۲۱۳	فصل اول: گزینش اصالح
۲۱۳	فقه اللغه

۲۱۲	فقه القرآن
۲۱۶	برخی ویژگی صالحان
۲۱۹	جمع بندی آرا
۲۲۱	فقه الحدیث
۲۲۲	جمع بندی
۲۲۶	فقه السیره
۲۲۶	فقه الاداره
۲۲۹	فصل دوم: حکم شرع در گزینش اصلح
۲۲۹	فقه القرآن
۲۳۰	وجه استدلال
۲۳۰	بیان کبری
۲۳۱	فقه الحدیث
۲۳۷	جمع بندی و اعلام نظر
۲۳۹	فقه الاداره
۲۴۳	فصل سوم: سؤال و جواب
۲۴۳	پرسش های قاعده «لزوم گزینش اصلح»
۲۴۴	مسئله ۱: قلمرو این قاعده کدام مناسبات مشغل های سازمانی را دربر می گیرد؟
۲۴۴	فقه القرآن
۲۴۴	فقه السیره
۲۴۵	فقه الاداره
۲۴۸	مسئله ۲: در صورت استنکاف اصلح، گزینش غیر اصلح چه حکمی دارد؟
۲۴۹	مسئله ۳: تصدی و پذیرش منصب از سوی غیر اصلح چه حکمی دارد (فارغ از حکم شرعی گزینش کنندگان)
۲۵۰	مسئله ۴: آیا این قاعده و لازمه آن، که طولانی شدن منصب باعث هتک کرامت مردم سالاری و نیز شکوفایی استعدادها و جوان گرایی نیست؟
۲۵۱	مسئله ۵: روش تشخیص اصلح در هر منصب چگونه است؟
۲۵۲	مبنای فقهی این گونه مجامع
۲۵۲	فقه اللغه
۲۵۲	فقه القرآن
۲۵۳	فقه الحدیث
۲۵۳	فقه السیره
۲۵۳	فقه الاداره
۲۵۳	مسئله ۶: آیا در زمان حکومت معصومان علیهم السلام بی کم و کاست اجرا می شده است؟
۲۵۳	مسئله ۷: آیا اجرای این قاعده به طور کامل امکان دارد؟
۲۵۴	مسئله ۸: مجمع یا شورای تشخیص اصلح در هر سازمان چه ماهیت و ترکیبی دارد؟
۲۵۴	مسئله ۹: در صورت تردید در بقای اصلحیت صاحب منصب، تکلیف چیست؟

بخش پنجم: نظریه و نظام

۲۵۹		مقدمه
۲۶۱	فصل اول: نظرات	فصل اول: نظرات
۲۶۸	احکام خانواده	احکام خانواده
۲۶۸	استعدادشناسی	استعدادشناسی
۲۶۸	قاعده امتنان	قاعده امتنان
۲۶۹	محبوب‌سازی روشمند	محبوب‌سازی روشمند
۲۶۹	جمع‌بندی اصطلاح	جمع‌بندی اصطلاح
۲۷۰	گزینش اصلح	گزینش اصلح
۲۷۳	فصل دوم: نظریه	فصل دوم: نظریه
۲۷۳	۱. نظریه امتنان	۱. نظریه امتنان
۲۷۳	۱-۱. مبانی بینشی	۱-۱. مبانی بینشی
۲۷۳	۱-۱. مبانی ارزشی	۱-۱. مبانی ارزشی
۲۷۴	۱-۲. بنای روشی	۱-۲. بنای روشی
۲۷۴	۲. نظریه استدلال	۲. نظریه استدلال
۲۷۴	۲-۱. مبانی بینشی (نه روشی)	۲-۱. مبانی بینشی (نه روشی)
۲۷۴	۲-۲. مبانی ارزشی	۲-۲. مبانی ارزشی
۲۷۴	۲-۳. بنای روشی	۲-۳. بنای روشی
۲۷۵	۳. نظریه امتحان (ابتلا)	۳. نظریه امتحان (ابتلا)
۲۷۵	۳-۱. مبانی بینشی	۳-۱. مبانی بینشی
۲۷۵	۳-۲. مبانی ارزشی	۳-۲. مبانی ارزشی
۲۷۵	۳-۳. بنای روشی	۳-۳. بنای روشی
۲۷۶	۴. نظریه محبوب‌سازی	۴. نظریه محبوب‌سازی
۲۷۶	۴-۱. مبانی بینشی	۴-۱. مبانی بینشی
۲۷۶	۴-۲. مبانی ارزشی	۴-۲. مبانی ارزشی
۲۷۶	۴-۳. بنای روشی	۴-۳. بنای روشی
۲۷۷	۵. نظریه سفال	۵. نظریه سفال
۲۷۷	۵-۱. مبانی بینشی	۵-۱. مبانی بینشی
۲۷۷	۵-۲. مبانی ارزشی	۵-۲. مبانی ارزشی
۲۷۸	۵-۳. بنای روشی	۵-۳. بنای روشی
۲۷۸	۶. نظریه کنترل موالید	۶. نظریه کنترل موالید
۲۷۸	۶-۱. مبانی بینشی	۶-۱. مبانی بینشی
۲۷۸	۶-۲. مبانی ارزشی	۶-۲. مبانی ارزشی
۲۷۹	۶-۳. بنای روشی	۶-۳. بنای روشی
۲۸۰	۷. نظریه صف و ستاد	۷. نظریه صف و ستاد

۲۸۰ ۱-۷. بینش
۲۸۰ ۲-۷. ارزش
۲۸۱ ۳-۷. روش
۲۸۱ جمع‌بندی
۲۸۳ فصل سوم: نظامات
۲۸۳ ۱. نظام اصطناع
۲۸۳ ۱-۱. میانی
۲۸۳ ۱-۱-۱. میانی بینشی
۲۸۴ ۱-۱-۲. میانی ارزشی
۲۸۴ ۲-۱. اصول
۲۸۴ ۳-۱. اهداف
۲۸۴ ۲. نظام‌گزینش
۲۸۴ ۱-۲. میانی
۲۸۴ ۱-۱-۲. میانی بینشی
۲۸۵ ۲-۱-۲. میانی ارزشی
۲۸۵ ۲-۲. اصول
۲۸۵ ۳-۲. اهداف
۲۸۶ ۳. نظام انتخاب
۲۸۶ ۱-۳. میانی
۲۸۶ ۱-۱-۳. میانی بینشی
۲۸۶ ۲-۱-۳. میانی ارزشی
۲۸۶ ۲-۳. اصول
۲۸۶ ۳-۳. اهداف
۲۸۷ قواعد «انتخاب»
۲۹۰ قواعد انتصاب (جلد سوم)
۲۹۲ خاتمه
۲۹۳ منابع و مآخذ

نمایه‌ها

۳۰۱ نمایه آیات
۳۰۶ نمایه روایات
۳۱۳ نمایه اشخاص
۳۲۲ نمایه موضوعات

اشاره

در جلد اول این کتاب، چستی فقه‌الاداره، ضرورت پژوهش و تحقیق در این زمینه و ارتباط میان فقه و مدیریت با خوبی روشن شد. در ماهیت فقه‌الاداره گفتیم که آن شعبه‌ای از فقه است که می‌کوشد قواعد مدیریتی را از طریق استنباط احکام اداری به سبک اجتهاد جعفری و جواهری از منبع بی‌پایان فقه بلاغت برد. موضوع فقه‌الاداره، فعل سازمانی و متعلقات آن است، یعنی منابع انسانی و منابع ماده، و محمول فقه‌الاداره، احکام وضعی و تکلیفی فعل سازمانی و متعلقات آن است.

بنابراین، فقه‌الاداره دانشی است که متکفل تبیین احکام شرع در موضوعات گوناگون سازمانی و مدیریتی، از طریق پاسخگویی به سؤال‌های مدیریتی به شکل استنباطی است. روش فقه‌الاداره برای تبیین مسائل مدیریتی، روشی اجتهادی بود که همان گونه که با شیوه اجتهادی می‌توان حکم فعل مکلف را استنباط کرد، احکام فعل سازمانی را نیز می‌توان با همین روش استنباط کرد؛ پس، فقه‌الاداره در روش و فرایند فقهی و منابع، شعبه‌ای از فقه جعفری و جواهری است برای آشنائی بیشتر با این متد و روش می‌توانید به جلد اول فقه‌الاداره مراجعه فرمائید.

پیش‌گفتار

فقه‌الاداره راه‌کار حل مشکلات مدیریتی نظام اسلامی است که از طریق استنباط نظرات و نظریات شرع، در انواع سازمان و مدیریت به غرض طراحی نظام اداری اسلام، سامان می‌یابد این راه‌کار مبتنی بر اجتهاد نوینی در چهارچوب نقشه فقه جعفری ترسیم می‌شود و ساختار موضوعات و مسائل آن بر نظم و فرستاده‌های استوار است که به‌عنوان خط تولید این دانش محسوب می‌شود. خروجی این نقشه‌ها در قالب سربال فقه‌الاداره متشکل از ده‌ها جلد خواهد بود. به فضل الهی در طول هفت سال گذشته مؤلفان و مترجمان متنوعی به بوته تدریس گذاشته شده است که اولین جلد آن در قالب معرفی فقه‌الاداره منتشر شد و مباحث انتخاب، انتصاب و نظام جبران به پایان رسیده است و در نوبت انتشار قرار دارد. اکنون نیز مبحث فقه‌التظیم که فقه سازمان و سازماندهی است در جریان تولید و تدریس است. کتاب حاضر در حقیقت دومین جلد از سلسله فقه‌الاداره است که با عنوان کتاب انتخاب یا فقه‌الانتخاب تقدیم می‌شود که همانند جلد اول با مشارکت پژوهشگاه حوزه و دانشگاه و بنیاد فقهی میراث اسلامی انتشار یافته است. این کتاب ارائه‌دهنده سبک نوینی در پژوهش فقهی است که مطابق ترتیب فقه‌اللفه، فقه‌القرآن، فقه‌الحديث، فقه‌السيره و فقه‌الاداره، کلیه موضوعاتی که مربوط به نظام‌گزینی اسلام هستند را در بوته استنباط قرار می‌دهد تا به تحصیل راه‌کارهایی در موضوع انتخاب کارکنان و کارگزاران منجر شود. در این کتاب به پردازش چند نظریه مانند نظریه اصطناع یا کادرسازی، استعدادشناسی و گزینش اصلح همت گماشته شده است و در دو بخش «بهسازی» و «به‌گزینی» کارکنان و مدیران سامان یافته است. دو بخش عمده دیگر از نظام‌گزینی اسلام با عنوان «بکارگماری» و «بکارگیری» مدیران به جلد سوم فقه‌الاداره موسوم به

«کتاب انتصاب» ماکول می‌شود که بیشتر تولید و تدریس شده است. لازم به یادآوری است که عنوان‌های «انتخاب» و «انتصاب» از مباحث مهم مدیریت منابع انسانی به شمار می‌روند. امید آنکه، با یاری پروردگار این خط تولید در بنیاد فقهی مدیریت اسلامی ادامه داشته باشد تا تمامی موضوعات در حوزه دانش مدیریت به بوته اجتهاد نهاده شود و به سامان برسد؛ شایسته است از پژوهشگاه حوزه و دانشگاه و گروه مدیریت آن، که به ریاست دکتر ابوالفضل گایینی اداره می‌شود کمال سپاسگزاری را داشته باشیم و از اعضای محترم بنیاد فقهی مدیریت اسلامی که با حوصله و انگیزه در پای درس حاضر می‌شوند نیز تقدیر کنیم، به‌ویژه از حجت‌الاسلام یونس نوایی معاونت محترم پژوهشی این بنیاد که دو پردازش این جلد اهتمام بلیغ داشتند، تشکر ویژه کنم. این کتاب به انضمام جلد بعدی که کتاب انتصاب است، می‌تواند منشأ تحولی در نظام گزینش کشور باشد، به خصوص اگر مباحث آن به قانون تبدیل شود که تمهیدات آن با کمک مسئولان سررشته‌دار اعمال تدبیر است، ان شاء الله.

والعاقبه للمتقين

سید صمصام الدین قوامی

اسفند ۱۳۹۳ - جمادی الاولی ۱۴۳۶

مقدمه

جلد اول این سالنامه مباحث، نگاهی فلسفی و کلی به ماهیت فقه‌الاداره داشت و هیچ ورودی به فقه نبود و بحث‌ها همه کارا و گوی بودند و به تنظیم و تشکیل فقه‌الاداره توجه می‌شد؛ اما در این جلد، مباحث رفته‌رفته فقهی‌تر شدند و شیوه اجتهادی و استنباطی برای استخراج قواعد مدیریتی به کار گرفته می‌شود.

برای شروع بحث باید به چند نکته توجه کرد؛ مدیریت، چنان‌که در جلد پیشین^۱ گذشت، دارای چهار محور (۱. مبانی مدیریت، ۲. مدیریت منابع انسانی؛ ۳. مدیریت رفتار سازمانی؛ ۴. مدیریت فرهنگ سازمانی) و دو عرصه (عمده و خاص) است. در میان محورهای مدیریتی، مدیریت منابع انسانی به لحاظ آماده‌تر بودن از بحث و ورود به منابع اسلامی و بودن فضائی وسیع‌تر بر بحث فقهی و همچنین اهمیت بیشتر این محور در میان محورهای مدیریتی و توجه ویژه‌ای که در منابع اسلامی نسبت به نیروی انسانی شده، ما را بر آن داشت که شروع روش فقهی و اعمال روش استنباطی در مدیریت و فقه‌الاداره را از این محور آغاز کنیم. در واقع، فقه برای پذیرش مدیریت منابع انسانی مهیاتر بوده و قابلیت بیشتری دارد. در فرایندی که مدیریت منابع انسانی به خود اختصاص داده است، مانند گزینش، حقوق و دستمزد، ارزیابی عملکرد، آموزش و...، ابتدای بحث فقهی، از گزینش خواهد بود و آن به علت اهمیت و حساسیتی است که وجود دارد. (البته پیش از ورود به مباحث فقهی در فرایند گزینش و تفصیل این بحث، کلیاتی از مدیریت منابع انسانی یعنی خاستگاه مبحث گزینش و نیز خود موضوع گزینش، مباحثی مطرح خواهند شد).